

Kolín

Řeka městu, město řece...

“Ještě jsme nepřišli na to, že budovat město znamená budovat krajinu. “
Karel Čapek

Lidové noviny 18. 4. 1926

úvodní slovo

Řeka je velmi výjimečným přírodním elementem jak volné krajiny, tak sídla. Je to místo, kde se město může nadechnout. Je základní urbanistickou osou a celoměstsky významným prvkem.

Labe v Kolíně bylo kdysi zdrojem života, místem setkávání. Vodní hladina byla přístupná, budovy spadaly přímo do řeky a mlýny byly majestátnou bránou. Kvůli technickému pokroku se tento stav bohužel změnil. Dnes každému teče voda doma z kohoutku, řeky jsou znečištěné odpadem z továren i domácností a kvůli plavební cestě se Labe od Děčína až po Pardubice zregulovalo. Přírodní charakter zcela zanikl, mlýny byly zasypány a řeka se stala pouze utilitárním dopravním koridorem, jehož potenciál je navíc v posledních letech využíván jen minimálně.

Labe v Kolíně ztratilo své původní kouzlo. To mě přivedlo k zadání této diplomové práce. Většina místních prostor řeky nepokládá za podstatný. Z analýz mind-mappingu vyplývá, že si mnoho z nich vůbec neuvědomuje přítomnost této urbánní osy. Město se k řece otáčí zády.

Já naopak v Labi spatřuji veliký potenciál. Cílem mého návrhu je otevřít v Kolíně debatu o tomto prostranství a odstartovat tak aktivitu k navrácení důstojné pozice řeky.

V rámci projektu se zabírám různými urbanistickými měřítky, proto jsem se, rozhodla prezentaci rozvrhnout do několika dílčích částí. Po vzoru pana prof. Matthew Carmony, jehož přednášky jsem měla možnost navštěvovat na londýnském institutu urbanismu a územního plánování The Bartlett (University College London), rozděluji projekt do následujících kategorií: makro design a mikro design. Neboť mi toto rozdělení nepříjde dostatečné, sama pak přidávám mezistupeň, který nazývám mezodesignem.

Makro design odpovídá nejširším vztahům projektu. Objasňuji v něm pozici Kolína ke vztažnému okolí a následně popisuji organizaci sídelní struktury jako celku. V přímém kontrastu je mikrodesign měřítkem nejdetailnějším, obsahuje návrh materiálů, povrchů a technických detailů. Mezodesign pak koncepci a návrh klíčového území, přímo přiléhajícímu k historickému jádru města.

Krom zhotovení celkových koncepcí se následně zabývám jednotlivými dílčími celky. Při analýze a řešení těchto lokalit jsou pro mne důležité tři základní otázky: KDE? CO? a JAK?. KDE se nacházím, v jakém kontextu a jaký má místo význam. CO je na dané lokalitě pozitivní či problematické a JAKým způsobem se s ní vypořádám. V odpovědi na poslední otázku pak nalézám východisko návrhu.

makro design

mezo design

mikro design

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Pavla Enochová

datum narození: 31.7.1991

akademický rok / semestr: 2015/2016 zimní semestr

ústav:

vedoucí diplomové práce: ing. arch. Boris Redčenkov

téma diplomové práce: Kolín – město na řece Labi

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Tématem diplomové práce je strukturování veřejného prostoru a ověření potenciálu prostoru kolem Labe v Kolíně. Návrh bude řešit způsoby zlepšení kvality veřejného prostoru a možné doplnění stávající zástavby. Cílem práce je nalezení přístupu k obnově a rozvoji vybrané části prostoru řeky, propojení obou břehů, navázání na strukturu stávajícího města a vytvoření příjemného rekreačního místa v blízkosti centra Kolína.

2/

Pro AU/ součástí zadání bude jasně a konkrétně specifikovaný stavební program

Pro D/ součástí zadání budou jasně a konkrétně specifikované jednotlivé fáze projektu, které jsou nezbytnou součástí řešení

- Strukturování veřejného prostoru lokality
- Revitalizace centrálního prostoru lokality
- Prověření funkčního využití lokality
- Architektonicko-urbanistický návrh veřejného prostoru promenády s návazností na strukturu města na obou březích Labe

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

- autorská zpráva
- analytická část
- celková situace M 1:5000
- vybrané detaily veřejného prostoru M 1:2000 (1:1000/1:500)
- koncepční schémata
- srovnávací schéma se současným stavem
- nadhledové zobrazení
- profily veřejných prostor
- urbanistické řezy
- urbanistický detail veřejného prostoru M 1:50
- vizualizace

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

- model

Rozsah a měřítka jednotlivých výkresů či modelu mohou být po dohodě s vedoucím projektu ještě upřesněna

Datum a podpis studenta 14.10.

Datum a podpis vedoucího DP

Datum a podpis děkana FA ČVUT
oddělením dne

registrováno studijním

České vysoké učení technické v Praze

Fakulta ARCHITEKTURY

AUTOR, DIPLOMANT: Pavla Enochová

AR 2015/2016, ZS

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:

(ČJ) Kolín – řeka městu město řece

(AJ) Kolín, river to the city - city to the river

JAZYK PRÁCE: český

Vedoucí práce: ing. arch. Boris Redčenkov

Ústav: 18118 ústav nauky o budovách

Oponent práce: ing. arch. Pavla Melková

Klíčová slova
(česká): Kolín, město, řeka, Labe

Řeka je velmi výjimečným přírodním elementem jak volné krajiny, tak sídla. Je to místo, kde se město může nadechnout. Je základní urbanistickou osou a celoměstsky významným prvkem.

Labe v Kolíně kdysi bylo zdrojem života, místem setkávání. Vodní hladina byla přístupná, budovy spadaly přímo do řeky a mlýny byly majestátnou bránou. Kvůli technickému pokroku se tento stav bohužel změnil. Přírodní charakter zcela zanikl a řeka se stala pouze utilitárním dopravním koridorem, jehož potenciál je navíc v posledních letech využíván jen minimálně.

Anotace
(česká):

Labe v Kolíně ztratilo své původní kouzlo.

To mě přivedlo k zadání této diplomové práce. Většina místních prostor řeky nepokládá za podstatný. Já naopak v Labi spatřuji veliký potenciál. Cílem tohoto návrhu je vytvořit příjemné místo pro rekreaci, přiblížit město k řece a mlýnům navrátit jejich výjimečné postavení.

Chtěla bych tak v Kolíně otevřít debatu o tomto prostranství a odstartovat aktivitu k navrácení důstojné pozice řeky.

River is a remarkable natural element for both open countryside and the city. It is the place, where the city can breathe and it is a fundamental urban axis and a significant citywide feature. Elbe in Kolín used to be a source of life and the meeting place for people. The water level was accessible, the buildings were standing right by the river and the mills used to be a majestic gates to the city. Unfortunately this state changed due to the technical progress. Natural character completely disappeared and the river has become merely utilitarian transport corridor and even that potential is used minimally in recent years.

Anotace (anglická):

Elbe in Kolín lost its original charm.

All mentioned above brought me to the topic of this diploma thesis. Most locals don't consider the space at the river as an essential one. On the contrary I can see a great potential in Elbe. The aim of this proposal is to create a pleasant place for recreation, closer the river and restore exceptional position of the mills.

I want to open a debate on this area in Kolín and start the activity to recover a dignified position of the river.

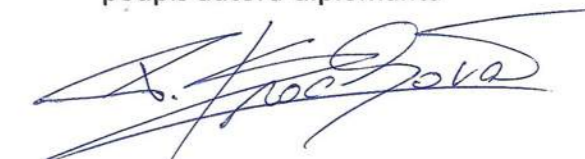
Prohlášení autora

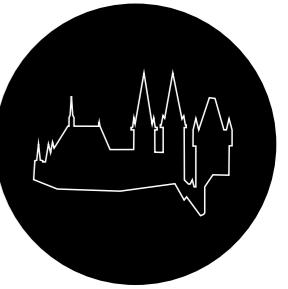
Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne

podpis autora-diplomanta

14.10.2015

KOLÍN _ řeka městu, město řece I

Pavla Enochová
atelier Ing. arch. Boris Redčenkov - Ing. arch. Vítězslav Danda
diplomní projekt
2016

1 | úvod

1.1 vize	10
1.2 diagram cílů	11

2 | makro design

2.1 širší vztahy	
2.1.1 širší vztahy ČR	14-15
2.1.2 širší vztahy okolí	16-17
2.1.3 obraz Kolínska	18-19
2.2 Kolín	
2.2.1 schéma města	22-23
2.2.2 základní mapa	24-25
2.2.3 obraz města	26-27
2.3 analýza okolí řeky v intaravilánu	
2.3.1 základní členění	30-31
2.3.2 historická analýza	32-33
2.3.3 budovy mlýnů	34-35
2.3.4 obraz řeky	36-37
2.3.5 mapové analýzy	38-41
2.3.6 swot analýza	42
2.3.7 problémová mapa	43

3 | mezo design

3.1 návrh celku	
3.1.1 koncept	46-47
3.1.2 vize řeky	48-49
3.1.3 schéma celku	50-51
3.1.4 celková situace	52-53
3.1.5 pravý břeh	56-61
3.1.6 levý břeh	62-6
3.1.7 cesta po promenádě	68-69
3.2 klíčové lokality	
3.2.1 vymezení lokalit	72-73
3.2.2 napojení na most	74-79
3.2.3 Zálabská skála	80-81
3.2.4 Radimykého Mlýn	82-85
3.2.5 bydlení pro seniory	86-87
3.2.6 veřejná plovárna	88-91
3.2.7 loděnice a sádky	92-95
3.2.8 Formánkovský mlýn	96-101
3.2.9 pod opěrnou zdí	102-105
3.2.10 sousoší	106-111

4 | mikro design

4.1 povrchy	114-115
4.2 mobiliář	116-117
4.3 domky	118-119
4.4 koncepce krajiny	120-121
4.5 detaily	122-125

5 | závěr

5.1 vztahy napříč řekou	128-131
5.2 etapizace	133
5.3 model	136-143
5.4 slovo závěrem	145
5.5 poděkování	147
5.6 zdroje	149

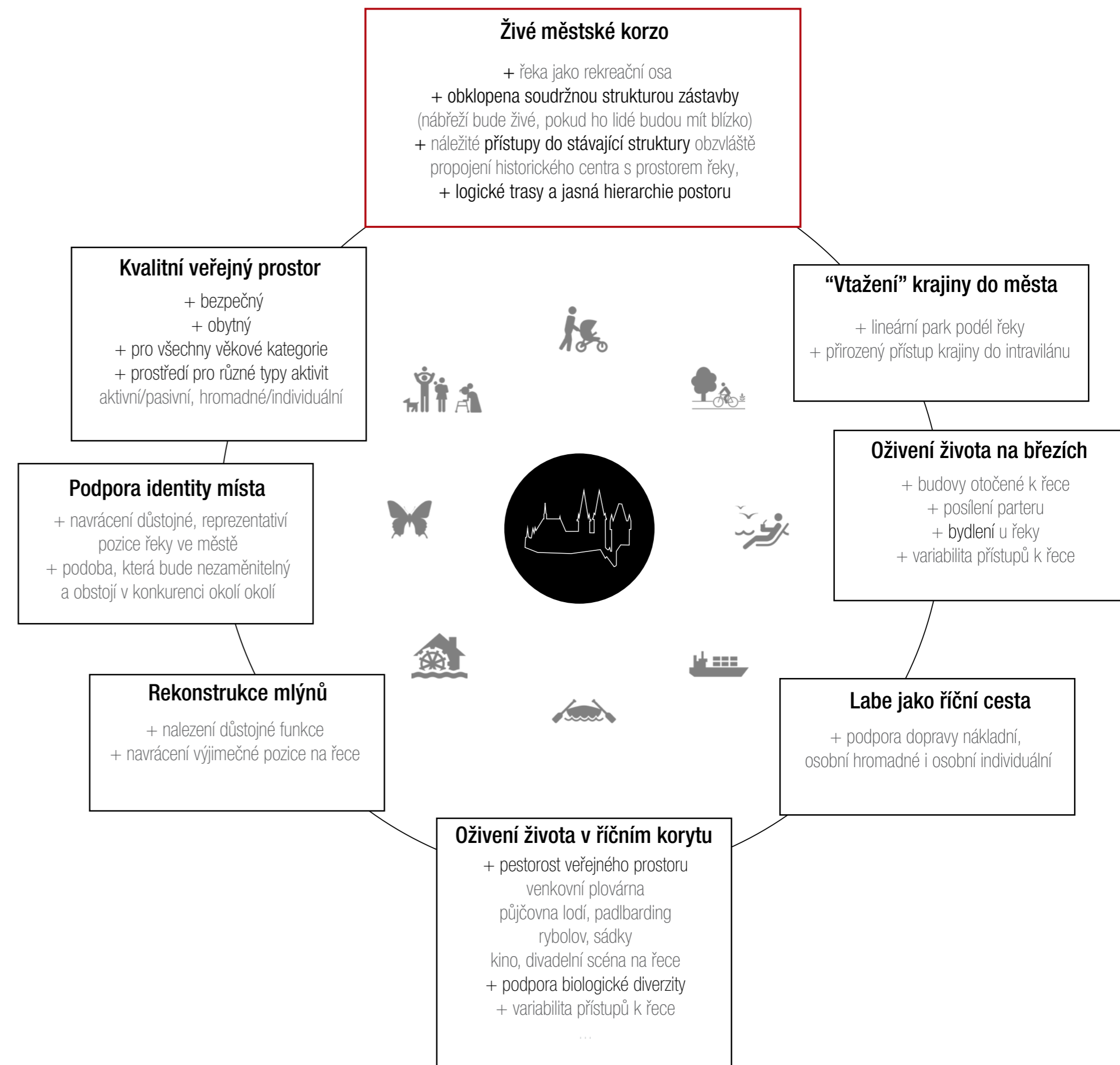
vize

ŘEKA MĚSTU MĚSTO ŘECE

Řeka je velmi výjimečným přírodním prvkem města a tak, jak ona "se stará" o kvalitní život ve městě, město by se mělo stát o ní.

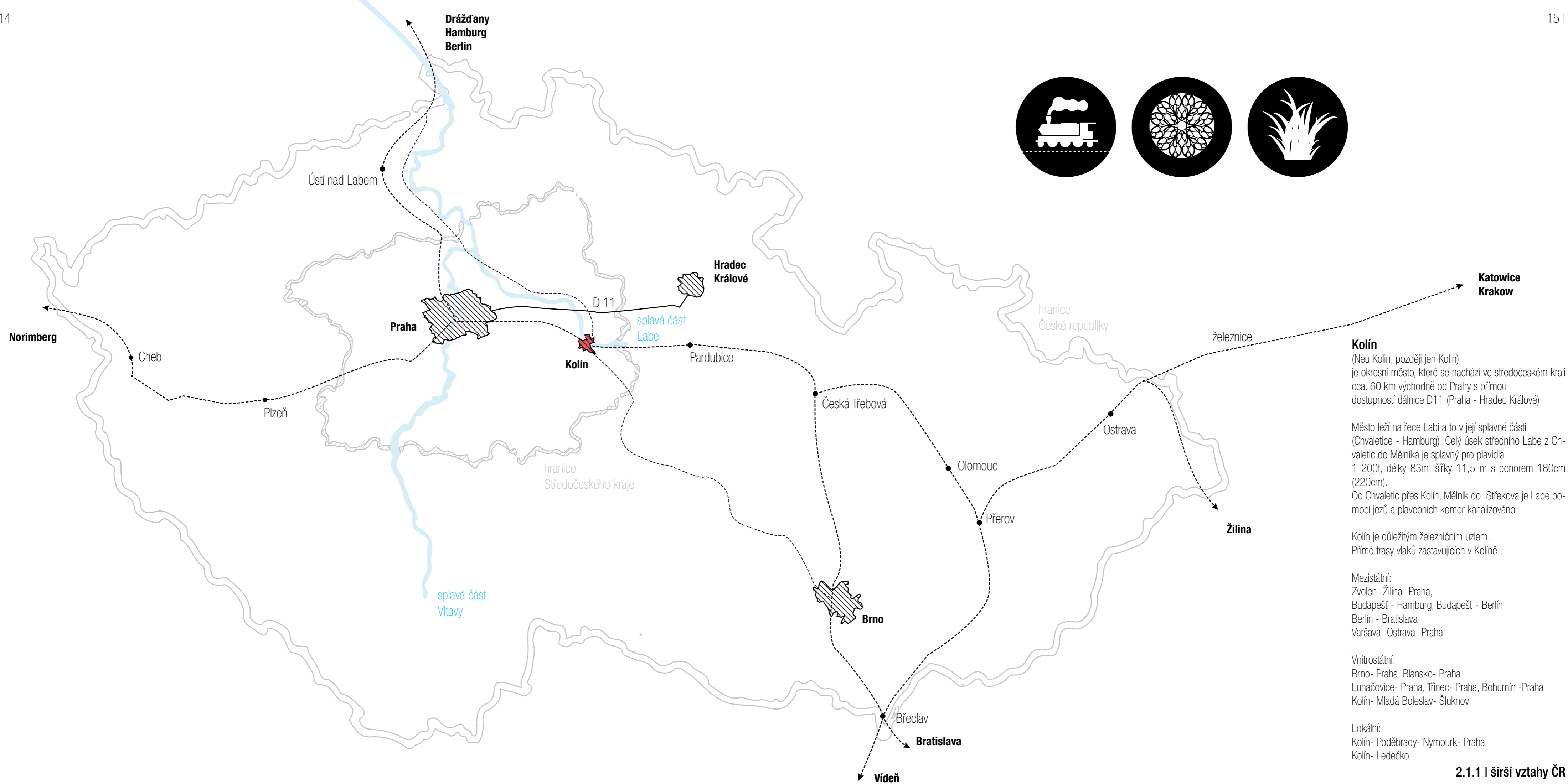

makro design

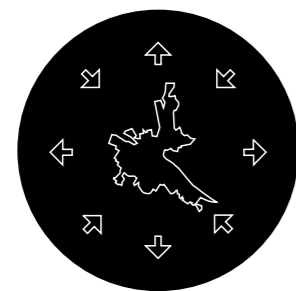

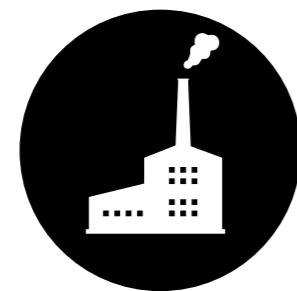
makro design

Kolín

Poděbrady

Kutná Hora

Ve svém okolí se Kolín potýká s konkurencí měst Poděbrady a Kutná hora. Zatímco obraz Kolína je založena na průmyslu a přítomnosti automobilky TPCA, konkurenční města jsou známá pro svou dominanci v Lázeňství (Poděbrady) a jako historická památka UNESCO (Kutná hora).

Norimberg

Cheb

Plzeň

hranice
Středočeského kraje

Praha

Ústí nad Labem

splavá část
Labe

D11

železnice

Českobrodská

Černokostecká

nymburk

poděbrady

český brod

TPCA

kouřim

kolín

kutná hora

splavá část
Vltavy

Město se rozprostírá na obou březích Labe v místě, kde řeka velkým obloukem mění svůj směr ze západního na severní. Leží na okraji Polabské nížiny, která se rozprostírá severně a východně od města. Od jihu a západu se do města svažují výběžky Českomoravské vrchoviny. Pozvolně klesající rovina je narušena údolím Polepského a Pekelského potoka.

V okolí města se nacházejí lužní lesy, dnes státem chráněny - Veltrubský luh či Kolínské tůně.

2.1.2 | Širší vztahy okolí

Krajina polabí

Lužní lesy

Úrodná pole polabí

TPCA

Kolínský průmysl (Draslovka)

Železniční uzel

Labe

makro/mezo design

linie

plochy zástavby

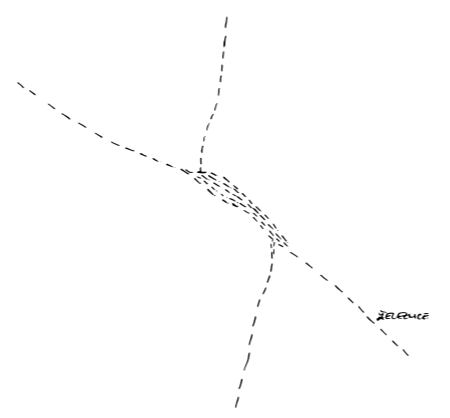
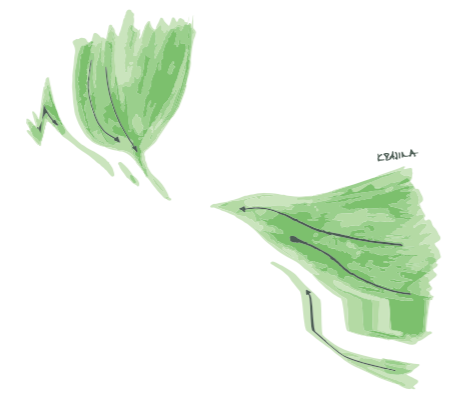
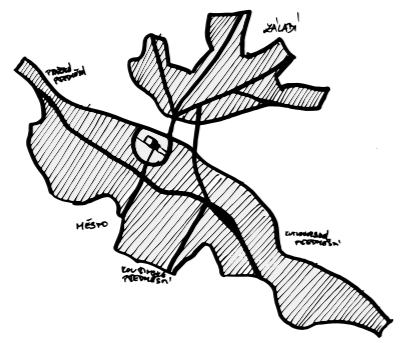
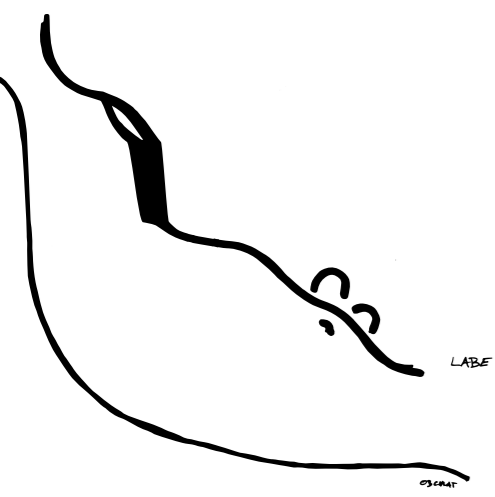
paprsky krajiny

železniční koridor

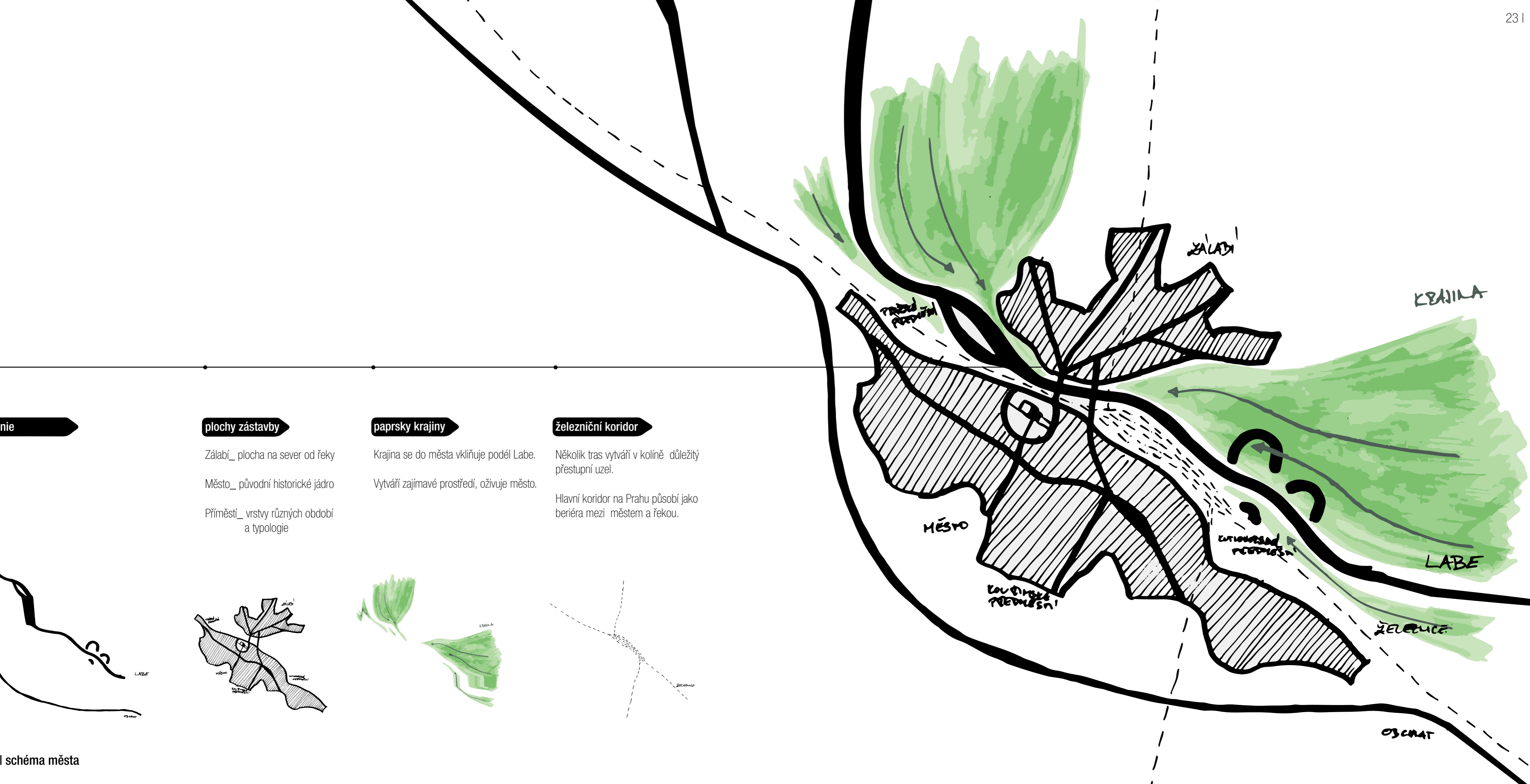
Zálabí_ plocha na sever od řeky
 Město_ původní historické jádro
 Příměstí_ vrstvy různých období a typologie

Krajina se do města vklíňuje podél Labe.
 Vytváří zajímavé prostředí, oživuje město.

Několik tras vytváří v kolíně důležitý přestupní uzel.
 Hlavní koridor na Prahu působí jako bariéra mezi městem a řekou.

2.2.11 schéma města

historické jádro

Historické jádro je od roku 1989 vyhlášeno městskou památkovou rezervací. Zachovalo si původní středověký půdorys. Na Karlově náměstí se nacházejí barokní domy, novorenesanční radnice, morový sloup a kašna. Jihozápadní část tvoří bývalé židovské ghetto se synagogou ze 17. století. Centrum je obehnáno dvojitým pásem hradeb.

železniční koridor

Největším problémem stavby první železnice bylo překonání obtížného úseku mezi městem a řekou, který musel být řešen odlámáním skály pod městem. Toto řešení mělo za následek úplnou likvidaci starší zástavby podél levého břehu Labe.

Labská stezka

cyklistická stezka od pramene Labe po Drážďany

plochy průmyslu

Kolín je převážně průmyslové město. Rozvoj průmyslu je zde spjat se stavbou železničních tratí v polovině 19. století. Na začátku devadesátých let minulého století nebyl ve městě žádný dominantní průmyslový podnik, ale řada větších i menších, reprezentujících odvětví strojírenské, elektrotechnické, chemické, polygrafické a potravinářské. V průběhu devadesátých let došlo k částečnému útlumu výroby, což do značné míry ovlivnilo odvětvovou strukturu zaměstnanosti. Část zaměstnanců z průmyslu, ale i zemědělství, se přesunula do služeb a stavebnictví, část se stala nezaměstnanými. Ekonomický potenciál města a celého regionu změnila nová továrna na výrobu malých osobních automobilů Toyota, Peugeot, Citroën Automobile Czech s.r.o., jejíž výstavba byla investicí celorepublikového významu.

hlavní linie dopravy

dopravní obchvat

TPCA

Labská stezka

Borky

historické centrum

plochy průmyslu

slépá ramena Labe

železniční koridor

Kolín z jihu

1_Chrást sv. Bartoloměje

2_Historické jádro

3_kulturní festival Knochův Kolín

4_Kolínský zámek - pivovar

5_Židovské ghetto

6_Zálabské předměstí

7_Pražské předměstí

8_Kouřimské předměstí

9_Kutnohorské předměstí

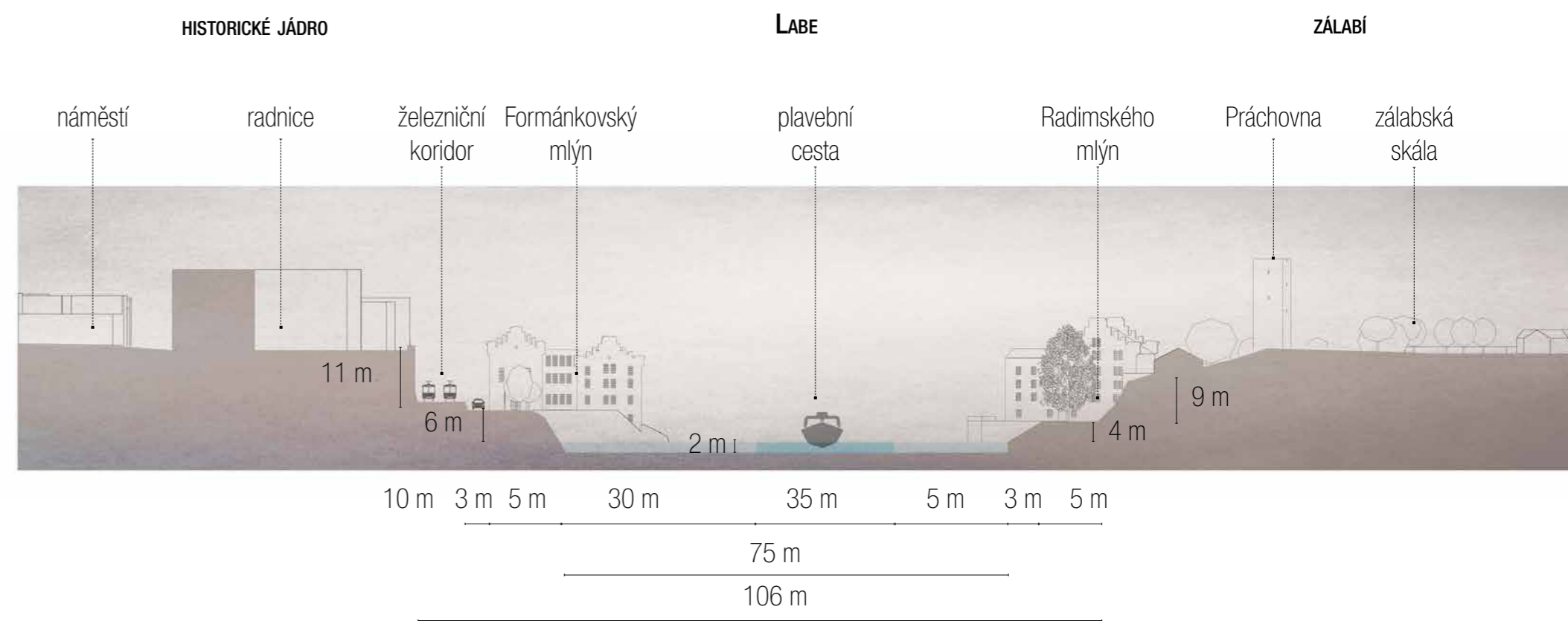
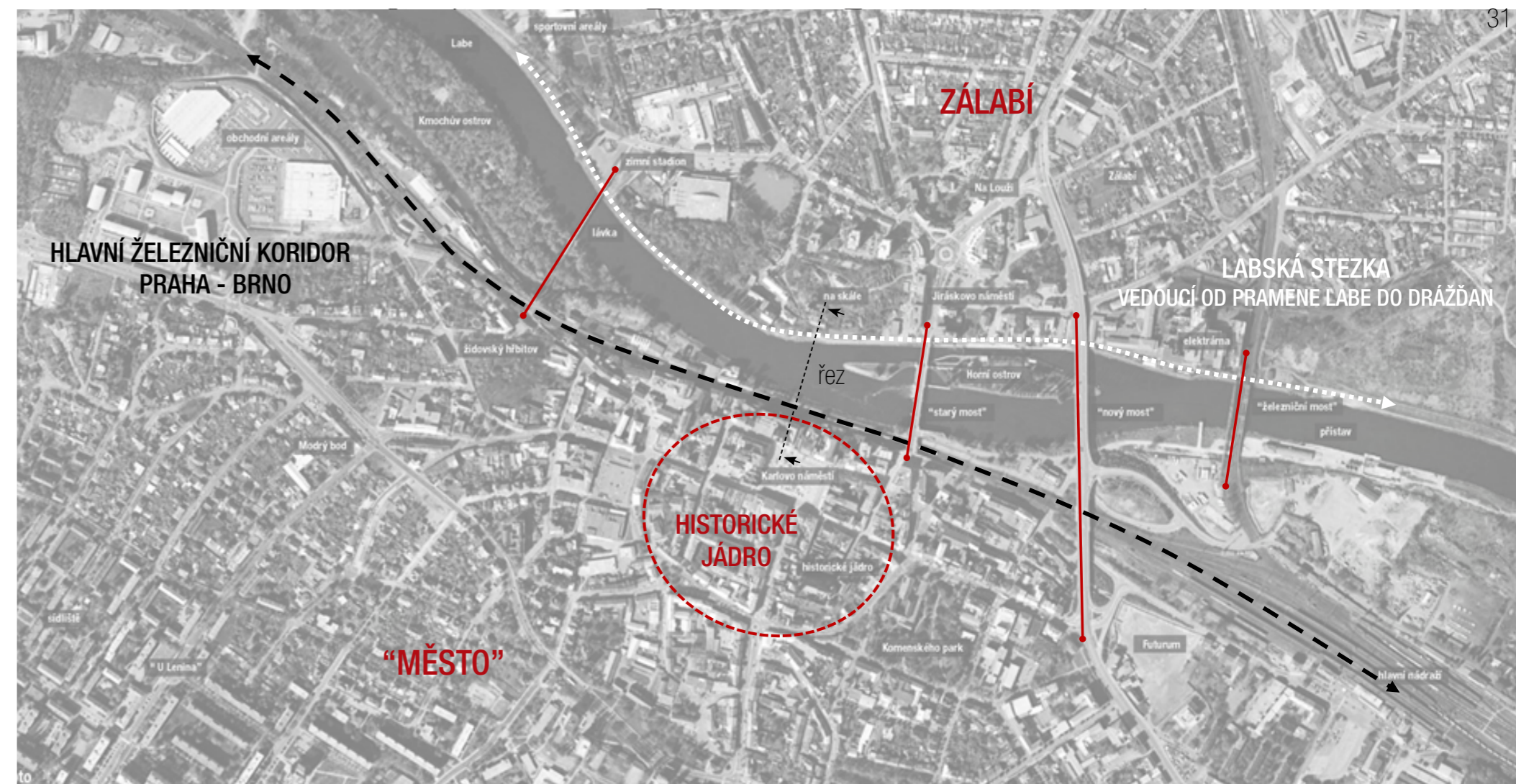
makro/mezo design

základní členění

Okolí řeky v intravilánu můžeme jednoduše rozdělit na pravobřežní a levobřežní strukturu.

Na levém břehu se nachází historické jádro města, které leží na skalní vyvýšenině, 17 m nad úrovní vody. Od řeky je odděleno bariérou železničního koridoru. Centrum pak obepínají jednotlivými předměstí.

Na pravém břehu řeky leží předměstí Zálabské. Jak už sám název napovídá, "Zálabí - tedy za Labem", jedná se o celkem samostatnou entitu odříznutou od zbytku města řekou.

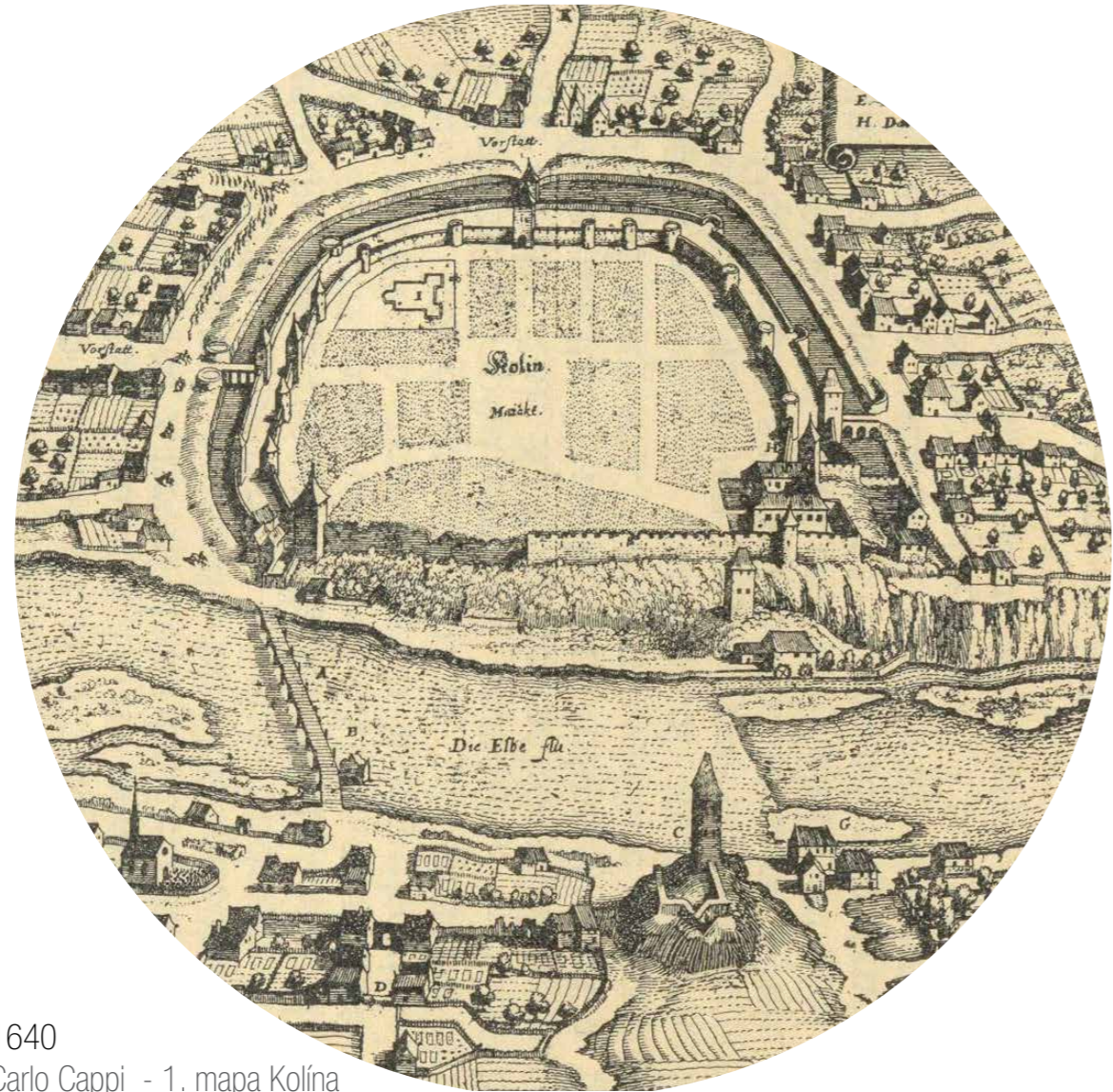

Voda - zdroj života

Společně se skalní vyvýšeninou bylo Labe důvodem, proč si lokátor pro Kolín vyhlídl právě toto místo.

Labe v Kolíně bylo kdysi zdrojem života, místem u něhož, na něm i v něm se lidé setkávali. Vodní hladina byla přístupná, budovy spadaly přímo do řeky a mlýny byly majestátnou bránou. Kvůli technickému pokroku se tento stav bohužel změnil. Dnes každému teče voda doma z kohoutku, řeky jsou znečištěné odpadem z továren i domácností a kvůli plavební cestě se Labe od Děčína až po Pardubice zregulovalo. Přírodní charakter zcela zanikl, mlýny byly zasypány a řeka se stala pouze utilitárním dopravním koridorem, jehož potenciál je navíc v posledních letech využíván jen minimálně.

Labe v Kolíně ztratilo své původní kouzlo.

1640
Carlo Cappi - 1. mapa Kolína

levobřežní veduta

odpočinek na řece

divadelní představení Kmochově na ostrově

Kargovy lázně - přístup k vodní hladině

regulace Labe

praní prádla

stabilní katastr
1851

regulace Labe
1913-1927

stávající stav
2015

Pražské předměstí

Kouřimské předměstí

Kutnohorské předměstí

2.3.21 původní pozice řeky ve městě

Radimského mlýn

(Podskalský, zálabský mlýn)

Podskalský mlýn byl připomínán již ve **13. století**. V letech 1576 - 1778 patřil městu jako městský mlýn. Mlýn je unikátním příkladem industriální architektury v Kolíně 2. poloviny 19. století. Mlýn byl v restituci předán potomkům původního majitele JUDr. Radimského, kteří v 90. letech 20. století obnovili provoz mlýna. Mlýn vyráběl žitnou mouku. Výroba a prodej však nestačily konkurenci a mlýn byl uzavřen a chátrá.

Formánkovský mlýn

(mlýn pod městskou zdí, Podhradský, Podzámecký)

Velký chátrající mlýn stojí na levém břehu Labe pod zámek nedaleko pivovaru. Od konce 19. století mlýn patří rodině Formánkových. Mlýn není využíván a chátrá. Mlýn je doložen v roce **1285**, kdy ho Václav II. prodal sedleckému klášteru. Klášter mlýn pronajímal kolínským měšťanům. V roce 1468 Jiří z Poděbrad převedl mlýn i s vodní věží městu. V současné době je však nevyužíván a chátrá.

před regulací

těsně po regulaci

dnes

Labe

5_Brownfield u železničního mostu

6_plavební komora

7_železnice

8_zálabská skála

9_mlýny

10_krajina u lávky

1_železniční most

2_Nový most

3_Masarykův most

4_lávka

11_Kmočův ostrov

12_areály sportovišť

13_lesopark borky

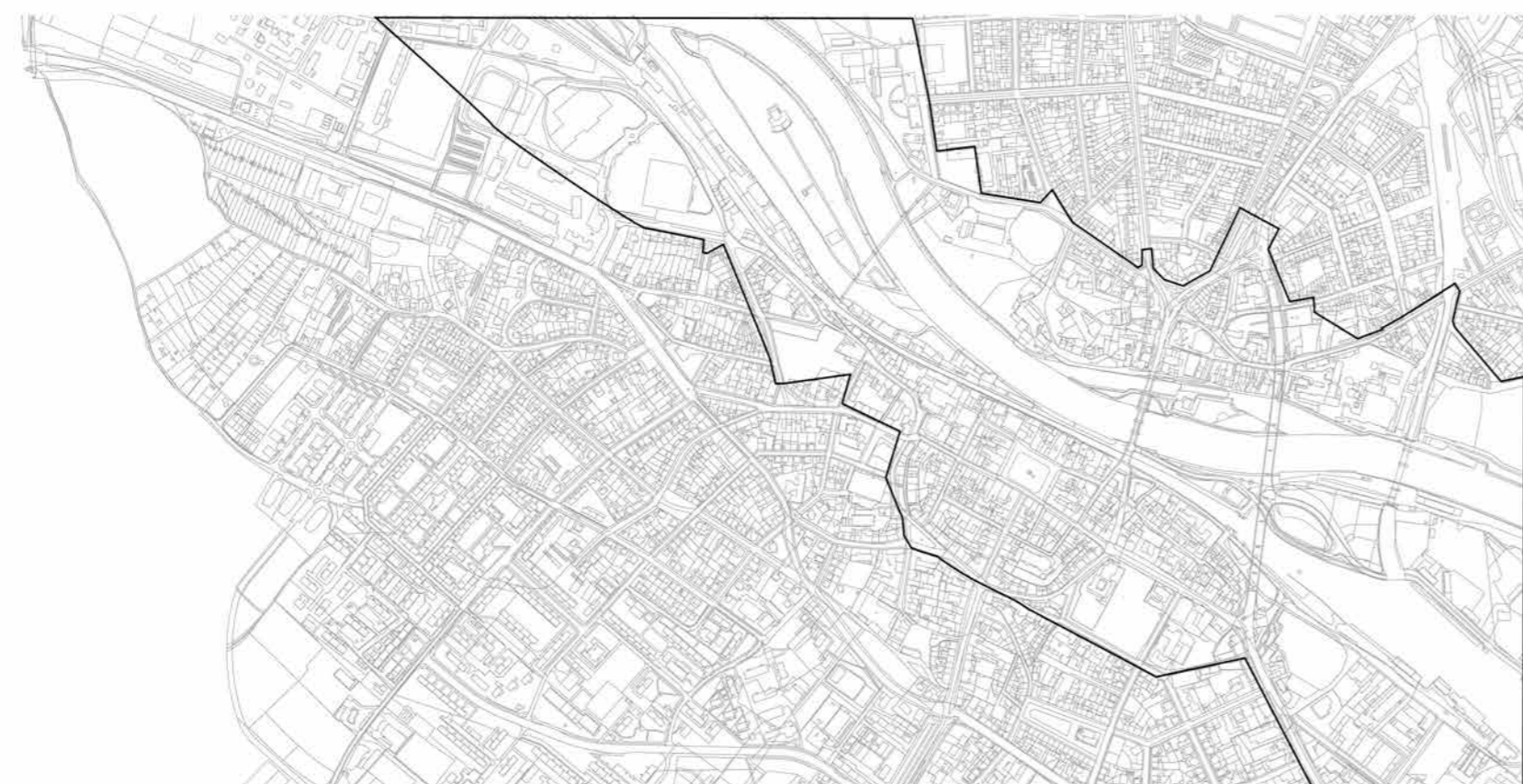
■ budovy
 □ zpracovávané území

1_ schwarzplan

□ parcelace
 □ zpracovávané území

2_ parcelace

Řeka je velmi výjimečným přírodním prvkem sídla. Místo, kde se město může nadechnout. Má výsadní postavení - nikde jinde nenajdeme tolika volného prostoru.

■ veřejný prostor
 □ zpracovávané území

3_ veřejný prostor

■ 9 - 12 np
 ■ 6 - 8 np
 ■ 3 - 5 np
 ■ 1 - 2 np
 □ zpracovávané území

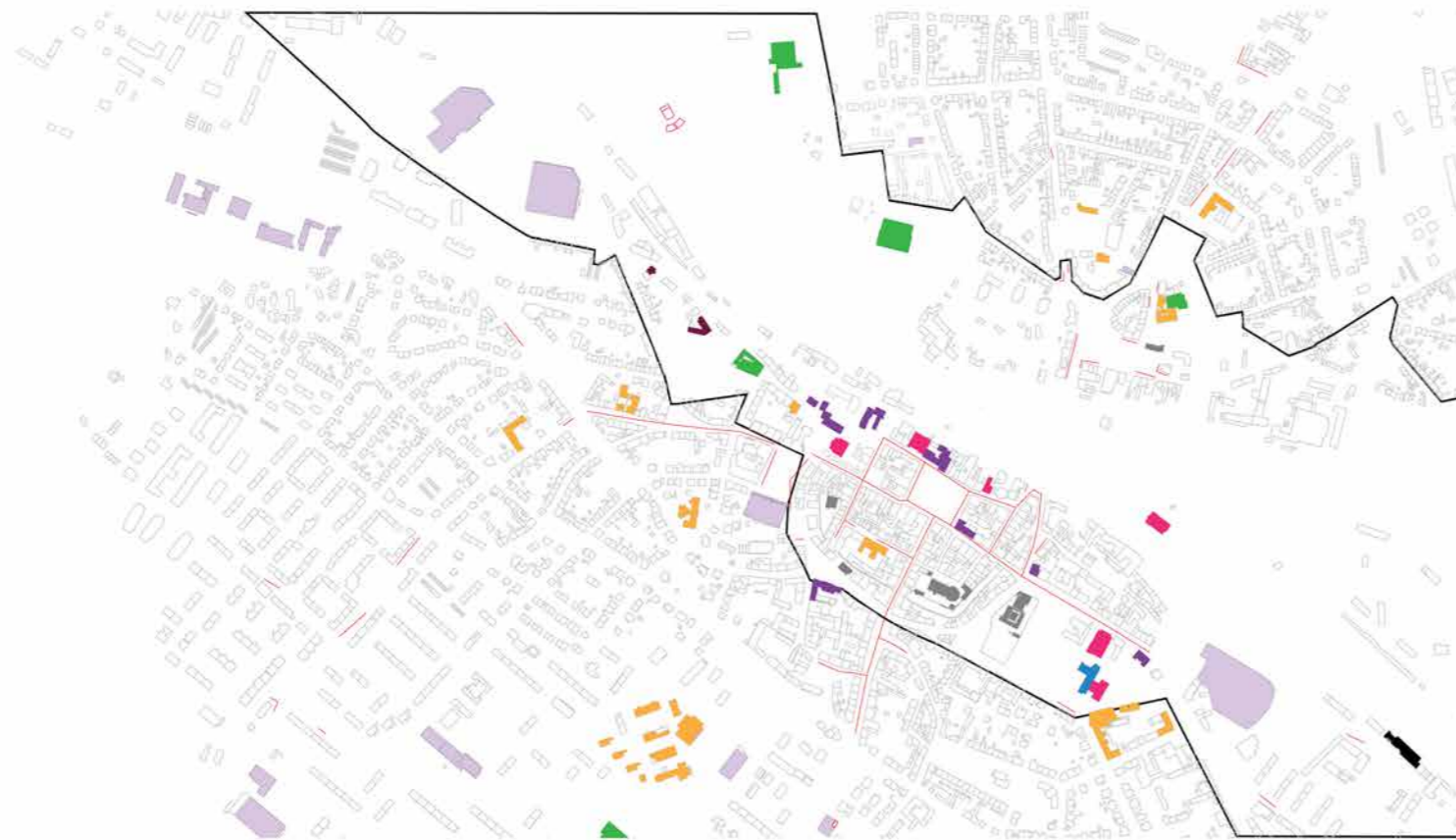
4_ výšky zástavby

Zatímco některá města mívají řeku obestavěnou domy téměř až k jejím okrajům, u Kolína je tomu naopak. Krom volného prostoru toku se zde nachází i mnoho volných nevyužitých ploch, ať už v soukromém či veřejném vlastnictví. Jedná se o strategické územní rezervy města. V době boje se suburbanizačním trendem by se právě tato místa měla využít a kolíňanům by se měla nabídnout alternativa příjemného bydlení u řeky v centru města. Posílí se tak i pozice Labe, neboť lidé přitahují lidi, a pokud chceme živé nábřeží, lidé to k němu musí mít blízko.

- školství
- kultura
- zařízení pro důchodce
- poliklinika
- sport
- obchodní domy
- úřady
- sakrální stavby
- nádraží
- přítomnost obchodního parteru
- zpracovávané území

5 _ veřejná vybavenost

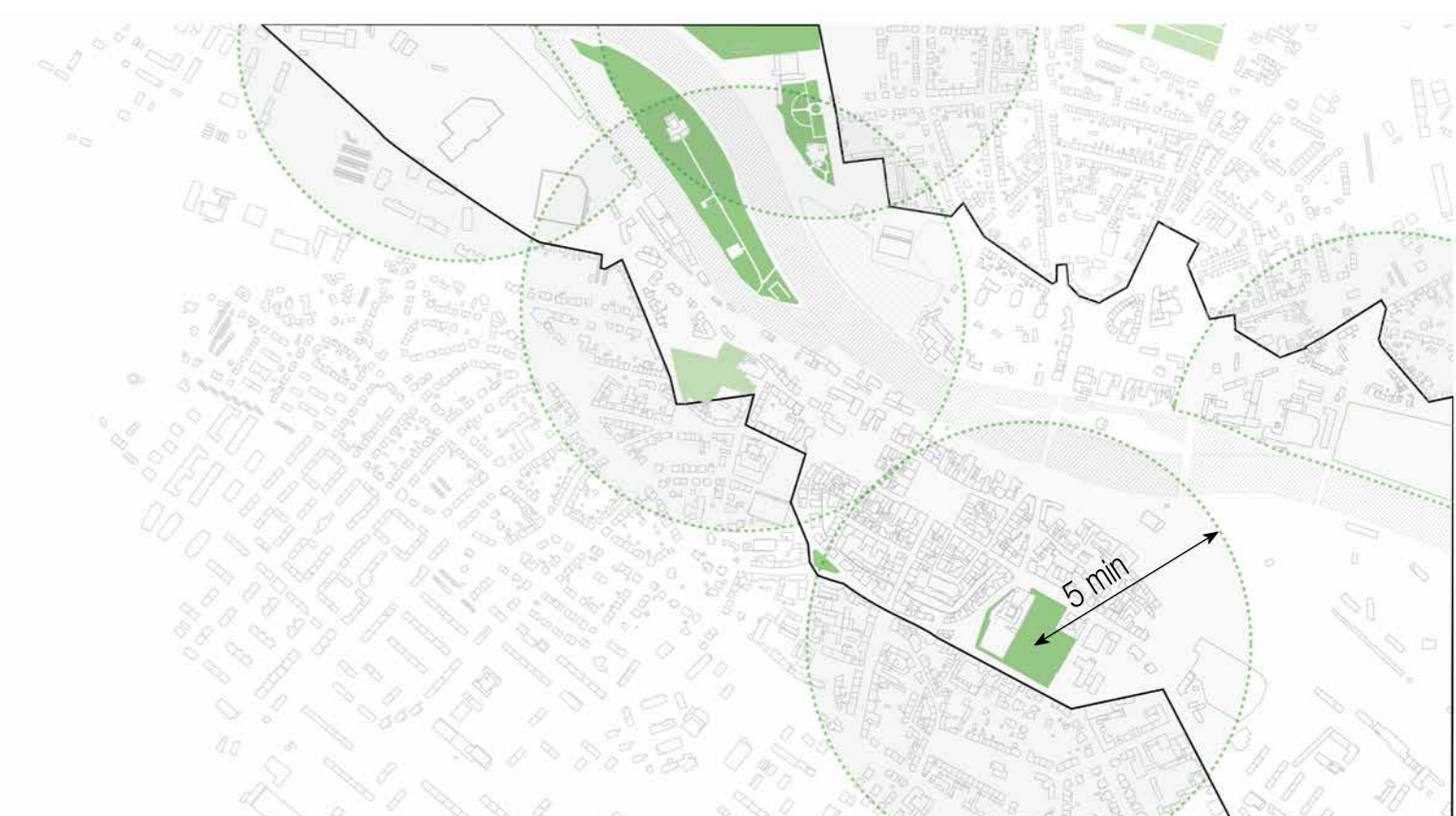
- památková rezervace
- 1** Chrám sv. Bartoloměje
- 2** Radimského mlýn
- 3** Formánkovský mlýn
- 4** Kostel svatého Víta
- 5** Kostel Nejsvětější trojice s kapucínským klášteřem
- 6** Divadlo
- 7** městský úřad
- 8** radnice
- 9** kulturní dům
- 10** zimní stadion
- 11** Staré lázně
- 12** obchodní dům Futurum
- 13** hlavní nádraží
- 14** elektrárna Esso
- 15** Kolínský zámek / pivovar

6 _ dominanty

Většina veřejné vybavenosti, obchodního parteru i městských dominant se nachází na levém břehu řeky. Zálabí je přehlíženou částí městské struktury. Jeho pozice by se měla být podpořena. Zrekonstruovat jeho lokální centrum a doplnit vybavenost i obchodní parter. Těmito zásahy se řeka stane plnohodnotnou městskou osou.

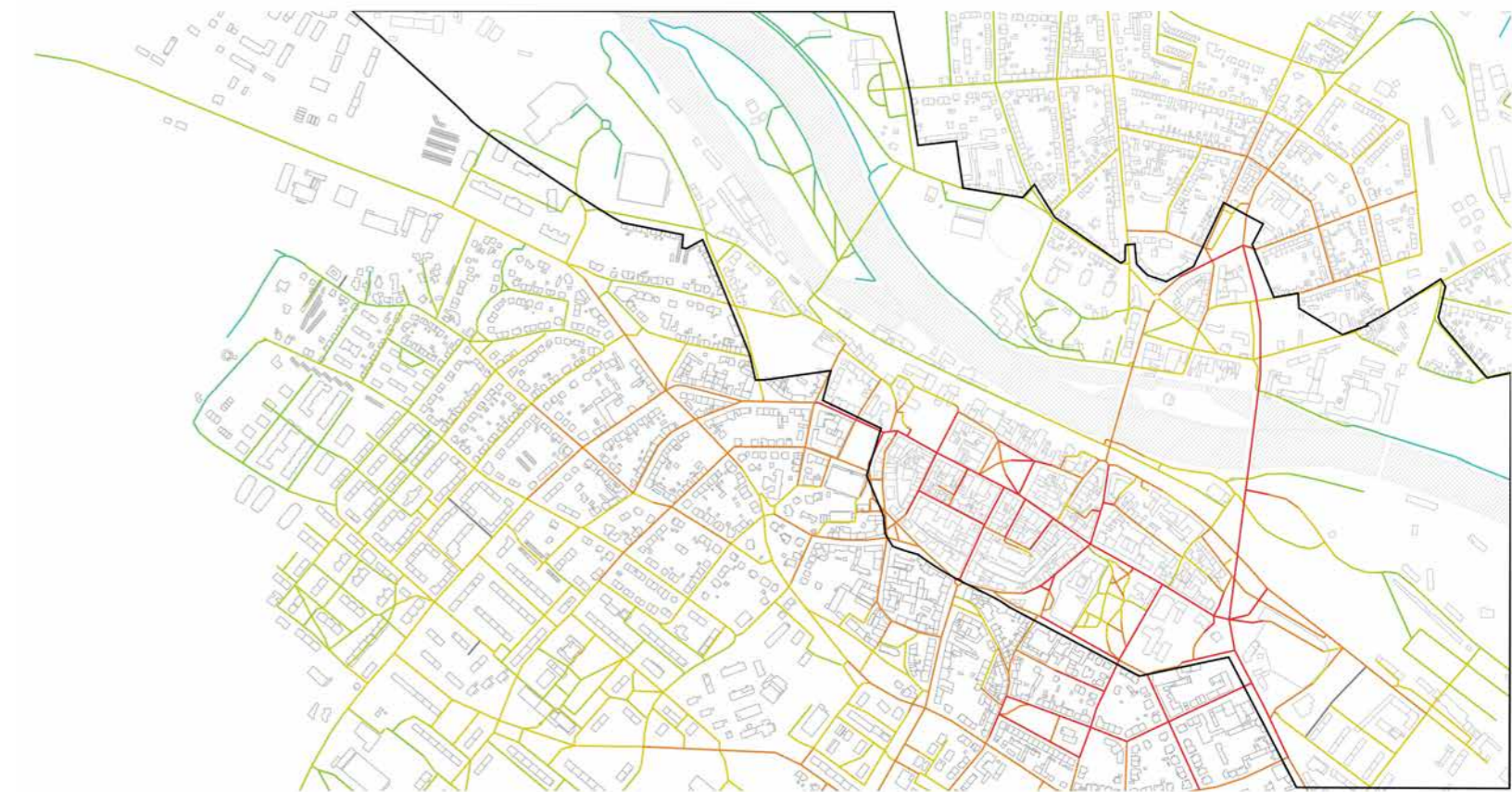
- parková úprava
- hřbitovy
- městská džungle
- volná krajina vstupující do městské struktury
- okruh docházkové vzdálenosti
- prostor řeky
- zpracovávané území

7 _ krajina ve městě

konektivita městských prostor

8 _ space syntax

Přesto, že je Kolín třicetitisícové město uprostřed úrodných polí a lužních lesů, přítomnost plnohodnotné krajiny přímo ve městě je zanedbatelná. Díky přítomnosti Labe může "vtáhnout" volnou krajinu do intravilánu a vytvořit tak lineární říční park.

Stávající přístup k řece je krkolomný a přesto že je vzdálenost centra města od řeky minimální, kvůli terénnímu zlomu a bariéře železnice je zcela odříznuto. Zálabí je od řeky odděleno nevyužívanými plochami. Je třeba nalézt /podpořit strategicky umístěné prostory do stávající struktury a řeku tak zpřístupnit.

swot

analýza prostoru řeky v intravilánu

silné stránky

- + přítomnost řeky
- + regulace labe - možnost vodní dopravy
  - kolísání vodní hladiny v rozmezí 90 cm
  - zadržování vody v krajině
  - přeprava nadrozměrných objektů
- + četnost mostů - 4 mosty (železniční, 2 silniční a lávka)
- + poloha centra města přímo u řeky
- + vesnická parcelace na Zálabské skále
- + budovy mlýnů - historické objekty podporující identitu místa
- + Labská stezka na pravém břehu řeky
- + areály sportovišť v Borkách

slabé stránky

- + absence jakékoli koncepce
- + regulace labe - ztráta přírodního charakteru a kontaktu s hladinou
- + "překlopenost města" na levý břeh
- + železnice jako bariéra a zdroj hluku
- + morfologický zlom jako bariéra přístupu k řece
- + "orientační chaos" - absence orientačního systému, definování prostor, jasných nástupů na mosty atd....
- + zanedbanost vesnické struktury na Zálabské skále
- + krkolomný přístup k řece
- + "disneylandizace" Kmochova ostrova
- + nevyužívané plochy v centru města
- + brownfiel u hlavního nádraží
- + budovy, které se otáčejí k řece zády, absence parteru
- + neudržovaná krajina
- + budovy mlýnů v dezolátním stavu a v soukromém vlastnictví
- + rampa a nadchod nad železnicí bariérou
- + mosty vizuální bariérou v pohybu podél toku, prostory pod nimi navíc zanedbané
- + vizuální kvalita mobiliáře a konstrukcí ve veřejném prostoru

příležitosti

- + plavební cesta - doprava nákladní, osobní individuální i osobní hromadná
- + řeka jako rekreační osa
- + přístup krajiny do města, lineární park
- + zpřístupnění řeky - nová napojení do stávající
- + zpřehlednění orientace
- + nová zástavba u řeky a v centru města
- + rekonstrukce mlýnů s vhodnou funkcí

hrozby

- + nevhodně zvolená typologie nové zástavby
- + přeparcelování vesnické struktury na skále (návrh stávajícího územního plánu)
- + "přehnaný" design veřejných prostranství, přehlušující přírodní charakter řeky
- + totální devastace mlýnů
- + nevhodné funkční využití mlýnů

